

Καφένια Μπότσογλου

ΥΠΑΙΘΡΙΟΙ ΧΩΡΟΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ και Παιδί

ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗ

ΜΠΟΤΣΟΓΛΟΥ ΚΑΦΕΝΙΑ

Υπαίθριοι χώροι παιχνιδιού και παιδί

Ποιότητα, ασφάλεια,
παιδαγωγικές εφαρμογές

G U T E N B E R G

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΣΧΗΜΟΣ ΚΑΙΡΟΣ, ΥΠΑΡΧΟΥΝ
ΜΟΝΟ ΑΚΑΤΑΛΛΗΛΑ ΡΟΥΧΑ

- Πολλές έρευνες έχουν δείξει ότι τα παιδιά ωφελούνται από την επαφή τους με το φυσικό περιβάλλον (Lester & Maudsley, 2007).
- Τα υλικά που προσφέρει η φύση είναι μερικά από τα καλύτερα υλικά που μπορεί να βρει ένα παιδί για να παίξει. Μπορούν να βρεθούν εύκολα είτε από τα ίδια τα παιδιά είτε από τους ενήλικες. (White, 2008)

- Οι Fjortoft και Sageie (2000) διαπίστωσαν ότι όταν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας έχουν καθημερινή επαφή με το φυσικό περιβάλλον έχουν καλύτερη ψυχοκινητική ανάπτυξη από αυτά που δεν έχουν.
- Στην ίδια κατεύθυνση ο Grahm *et al.* (1997) διαπίστωσε επίσης, ότι τα παιδιά που καθημερινά ανεξάρτητα από τον καιρό, περνούσαν κάποιο διάστημα της ημέρας σε έναν υπαίθριο χώρο πλούσιο σε βλάστηση και φοιτούσαν σε κάποιο νηπιαγωγείο έξω από την πόλη, είχαν καλύτερη ψυχοκινητική ανάπτυξη και πιο αναπτυγμένη την ικανότητα προσοχής από τα παιδιά που παρακολουθούσαν κάποιο πρόγραμμα προσχολικής αγωγής στην πόλη, περιτριγυρισμένο από ψηλά κτίρια.

- οι Moore και Wong (1997) διαπίστωσαν ότι τα παιδιά παίζουν χωρίς ιδιαίτερες συγκρούσεις κοντά στη φύση. Συναισθηματικά, η επαφή με τη φύση και τα στοιχεία της, μειώνει το άγχος, δημιουργεί καλή διάθεση και αυξάνει την ικανότητα προσοχής (Bohling-Phillippi, 2006; Louv, 2006, (Wells 2000, Grahn, et al. 1997, Taylor et al. 2002)
- Τα παιδιά σύμφωνα με έρευνα του Greenman (2005) βρίσκουν τους υπαίθριους χώρους παιχνιδιού πιο ελκυστικούς και τους προτιμούν.

- Η παρουσία «πράσινων κατασκευών» παιχνιδιού στις παιδικές χαρές προσφέρει στα παιδιά επιπλέον δυνατότητες παιχνιδιού, όπως για να κρυφτούν και να σκαρφαλώσουν. Το στοιχείο αυτό σε συνδυασμό με την ύπαρξη κινητών στοιχείων (loose parts) πολλαπλασιάζει τις δυνατότητες παιχνιδιού σε έναν παιχνιδότοπο, και παράλληλα, προσφέρει στα παιδιά μια μοναδική ευκαιρία να έρθουν σε άμεση επαφή με την φύση (Davis, White, Knight, 2009).

- Όταν τα παιδιά δεν εξοικειώνονται από μικρή ηλικία με τη φύση και δεν αποκτούν θετικές εμπειρίες είναι πιθανό να αναπτύξουν φόβους και προκαταλήψεις απέναντι στη φύση (Beach, 2003).

- Οι θετικές εμπειρίες των παιδιών σε φυσικά περιβάλλοντα, δημιουργούν τη βάση για να αναπτύξουν ως ενήλικες σεβασμό και αγάπη για τη φύση.

- Τα παιδιά των οποίων τα σπίτια τους είναι κοντά στη φύση είναι πιο ανθεκτικά σε στρεσογόνες καταστάσεις. Παρουσιάζουν με μικρότερη συχνότητα διαταραχές συμπεριφοράς, άγχος και κατάθλιψη, και έχουν υψηλότερη αυτοεκτίμηση. Όσο περισσότερο τα παιδιά είναι κοντά στη φύση, τόσο περισσότερο επωφελούνται (Wells & Evans 2003, Kahn, 1999).
- Τα παιδιά που έχουν επαφή με το φυσικό περιβάλλον, παρουσιάζουν αυξημένη ικανότητα συγκέντρωσης και αυτοελέγχου, αρρωσταίνουν λιγότερο, και έχουν καλύτερη φυσική κατάσταση (Grahn, et al.1997, Fjortoft & Sageie 2001).

- Σε έρευνα που εξέτασε την επιρροή της παρουσίας φυσικών στοιχείων σε χώρους παιχνιδιού, διαπιστώθηκε τα παιδιά βελτιώνουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες και τα φυσικά στοιχεία επιμηκύνουν την διάρκεια των δραστηριοτήτων παιχνιδιού (Herrington & Studmann, 1998).
- Σε πρόσφατη έρευνα (Hestenes, Shim, & DeBord, 2007) σε 41 υπαίθριους χώρους παιχνιδιού στη Νότια Καρολίνα, διαπιστώθηκε ότι σε αυτούς που υπήρχαν περισσότερα φυσικά στοιχεία, τα παιδιά, ανέπτυξαν περισσότερο δραστηριότητες δημιουργικού παιχνιδιού.

- Ακόμη, σύμφωνα με την έρευνα του Hines, (2005) ένα ακόμη πλεονέκτημα που προσφέρει το φυσικό περιβάλλον στο παιχνίδι των παιδιών είναι ότι, επιδρώντας στη συμπεριφορά των παιδιών, μειώνει την εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς και τα ατυχήματα. Τα παιδιά τείνουν να αμβλύνουν τις διαφορές τους στο φυσικό περιβάλλον ευκολότερα, και οι καυγάδες και τα ατυχήματα να δίνουν τη θέση τους σε δημιουργικές δραστηριότητες παιχνιδιού (Malone & Tranter 2003).

- Τα παιδιά στο φυσικό περιβάλλον παίζουν πιο ανεξάρτητα, και οι δραστηριότητες παιχνιδιού που αναπτύσσουν είναι πιο δημιουργικές και ενθαρρύνουν την ανάπτυξη γλωσσικών και συνεργατικών δεξιοτήτων. (Moore & Wong 1997, Taylor, et al. 1998, Fjortoft 2000).

- Ο Pyle, (2002) υποστηρίζει ότι επαφή των παιδιών με το φυσικό περιβάλλον, βελτιώνει την γνωστική ανάπτυξη των παιδιών μέσα από δραστηριότητες επίλυσης προβλημάτων και παρατήρησης (Crain 2001).

- Αναπτύσσει (Cobb 1977, Loun 1991) την περιέργεια, η οποία θεωρείται ως ένα από τα πιο σημαντικά κίνητρα στη δια βίου εκπαίδευση (Wilson 1997).
- Τέλος, ενθαρρύνει την κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών (Moore 1986, Bixler et al. 2002) και βοηθά τα παιδιά να αναπτύξουν πιο θετικά συναισθήματα για τους άλλους (Moore 1996).

Η μάθηση έξω από την τάξη

- Σύμφωνα με τον Zinger (2002) οι υπαίθριοι χώροι παιχνιδιού είναι ένα εργαστήριο, μια άτυπη μορφή μάθησης, όπου πολλά είδη κοινωνικής μάθησης πραγματοποιούνται.

- Οι Eriksson-Dobrovich, (2005) υποστηρίζουν ότι η εκπαίδευση έξω από την τάξη (outdoor learning) είναι μία μέθοδος μάθησης που χρησιμοποιεί όλες τις αισθήσεις και αποτελεί ένα ιδανικό συμπλήρωμα για την τάξη και τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης.

- Οι εμπειρίες από «πρώτο χέρι» που μπορούν να έχουν τα παιδιά και τους κάνουν να λερώνονται με χώμα, αυξάνουν το ενδιαφέρον των παιδιών και την κατανόηση για τα θέματα που ασχολούνται. Ο ενθουσιασμός τους ενθαρρύνει τη διαδικασία μάθησης.

- Στη διεθνή βιβλιογραφία γίνεται λόγος για τη «μεταφορά» του αναλυτικού προγράμματος στο υπαίθριο χώρο (Broda, 2007, Studer, 2008). Σχεδόν, όλες οι μαθησιακές επιδιώξεις του αναλυτικού προγράμματος μπορούν να πραγματοποιηθούν στον υπαίθριο χώρο με έναν τρόπο διαφορετικό που «βγάζει» τη μάθηση από τα στενά όρια της αίθουσας διδασκαλίας.

- Έννοιες των φυσικών επιστημών, που τα παιδιά τις βιώνουν ως αποτέλεσμα στο παιχνίδι τους καθώς παίζουν στις παιχνιδοκατασκευές μπορούν να κατανοηθούν μέσα από την το παιχνίδι των παιδιών:
- Η έννοια της ισορροπίας στη τραμπάλα, της ταχύτητας στην τσουλήθρα κτλ (Βαβουγιός, Μπότσογλου), ιδιαίτερα όταν ο εκπαιδευτικός επικεντρώνει την προσοχή των παιδιών στο θέμα αυτό.

- Οι Brahier and Brahier (1996) προτείνουν δραστηριότητες όπου τα παιδιά συγκεντρώνουν, αναλύουν και κατηγοριοποιούν διάφορα στοιχεία του υπαίθριου χώρου τα οποία στη συνέχεια τα παρουσιάζουν. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η παιδική χαρά προσφέρει ένα εύφορο έδαφος για την καλλιέργεια των μαθηματικών ερευνών.

Οι υπαίθριοι χώροι παιχνιδιού: σύντομη αναφορά στην ιστορία τους σε Ευρώπη, Αμερική και Ελλάδα

- Μία από τις χώρες που θεωρήθηκε πρωτοπόρος στην δημιουργία και στην ανάπτυξη των παιχνιδοτόπων ήταν η Δανία.
- Σ' αυτή την χώρα πρώτη φορά ψηφίστηκαν νόμοι που προϋπόθεταν διευκολύνσεις παιχνιδιού για τα παιδιά στους χώρους κατοικίας.
- Στην ίδια χώρα άλλωστε δημιουργήθηκε και ο πρώτος παιχνιδότοπος περιπέτειας που αποτέλεσε μια τελείως διαφορετική πρόταση για τους υπαίθριους χώρους παιχνιδιού

- Οι σύγχρονες τάσεις στον σχεδιασμό των παιχνιδοτόπων στην Αμερική φαίνεται να εμφανίστηκαν με την προσθήκη αμμοδόχου (sand garden). Αυτή ήταν ένα μεγάλο ξύλινο κουτί άμμου και η πρώτη τοποθέτηση του έγινε στο Parmentert Street Chapel and West end Nursery στην Βοστώνη το 1895.
- Το 1891, η New York Society of Parks δημιούργησε τους πρώτους παιχνιδότοπους στο Upper East Side. Ξεφεύγοντας από το «κλασσικό» μοντέλο που βρίσκουμε στην Ευρώπη, αυτοί οι παιχνιδότοποι ήταν εξοπλισμένοι με αμμοδόχους, μικρά βαγόνια, λάστιχα, κούνιες, μπάλες καθώς και άλλο εξοπλισμό.

- Ο πρώτος Αγγλικός παιχνιδότοπος, εξοπλισμένος με παιχνιδοκατασκευές, δημιουργήθηκε στο Birmingham το 1877. Το 1925 ιδρύθηκε η National Playing Fields Association (N.P.F.A) η οποία ασχολήθηκε με την πρόβλεψη υπαίθριων χώρων παιχνιδιού για παιδιά.
- Στις Η.Π.Α, οι πρώτοι παιχνιδότοποι εμφανίστηκαν γύρω στο 1890. Ιδρύθηκαν με την υποστήριξη φιλανθρωπικών οργανισμών και είχαν σαν κύριο στόχο να δημιουργήσουν χώρους παιχνιδιού ώστε να σταματήσουν τα παιδιά να παίζουν στους δρόμους όπου οι κίνδυνοι για την σωματική τους ακεραιότητα ήταν πολλοί.

- Οι παιχνιδότοποι αυτοί είχαν μια σειρά από ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά:
  - η χρήση τους απευθύνονταν σε μικρά παιδιά
  - δημιουργήθηκαν σε πυκνοκατοικημένες περιοχές πόλεων
  - στηρίχθηκαν οικονομικά από φιλανθρωπικούς πόρους
  - λειτουργούσαν κατά τους καλοκαιρινούς μήνες
  - ήταν εξοπλισμένοι με παιχνιδοκατασκευές κατάλληλες μόνο για χρήση σε εξωτερικό χώρο.

- Στην Ελλάδα οι χώροι παιχνιδιού, γνωστοί ως παιδικές χαρές, βρίσκονται συνήθως σε τμήματα κάποιου μεγάλου πάρκου, αυτόνομες σε κάθε γειτονιά, μέσα στις αυλές των σχολείων, σε κεντρικά σημεία των χωριών.

- Αποτελούν κατά κύριο λόγο τους βασικούς χώρους πρασίνου στις πόλεις, μια και συνήθως περιστοιχίζονται με δέντρα και βλάστηση. Σύμφωνα με το άρθρο 21 εδάφ. 3. κεφ.Δ΄ του Δημοτικού και Κοινοτικού κώδικα: "Η κατασκευή, συντήρηση, και λειτουργία των δημοτικών και κοινοτικών αλσών, υπαίθριων κοινοχρήστων χώρων αναψυχής και εν γένει έργων εξωραϊστικών είναι ευθύνη των δήμων και κοινοτήτων" (Δαράκη,1979).

Η εξέλιξη των υπαίθριων χώρων παιχνιδιού

- Ο Davis, διακρίνει περιόδους στην ανάπτυξη των υπαίθριων χώρων παιχνιδιού ανάλογα με τα στοιχεία που επικράτησαν στον σχεδιασμό τους.
- Η «περίοδος της φυλακής», "The Prison Period" στα τέλη του 1800 και στην αρχή του 1900 που ήταν ένας « παράδεισος για τους ενήλικες και μία κόλαση για τα παιδιά» (Frost and Wortham, 1988, αναφέρεται στο Davis, 2005)
- . Οι παιχνιδότοποι ήταν χώροι περιορισμένοι και καθόλου ελκυστικοί για τα παιδιά.

- Η επόμενη περίοδος, η «περίοδος του σιδήρου», ξεκίνησε γύρω στο 1910. Το σίδηρο και ο χάλυβας ήταν βασικό χαρακτηριστικό των υπαίθριων χώρων παιχνιδιού που εξέθετε τα παιδιά στον μόλυβδο και σε πολλούς τραυματισμούς.

- Η δεκαετία, 1950-1960 ήταν η «περίοδος της καινοτομίας», και ήταν έντονα επηρεασμένη από τους καλλιτέχνες και τους αρχιτέκτονες. Η καινοτομία και η φαντασία στον σχεδιασμό των παιχνιδοκατασκευών, είχε σκοπό να υποκινήσει την φαντασία των παιδιών.

- Η δεκαετία του 1970 και στην αρχή του 1980 χαρακτηρίστηκε από την «Μοντέρνα εποχή», με μεγάλη ποικιλία στις παιχνιδοκατασκευές. Η ασφάλεια των παιδιών ήταν ένα από τα βασικότερα στοιχεία στο σχεδιασμό. Ήταν εκείνη την εποχή που οι υπεύθυνοι άρχισαν να αντιλαμβάνονται τις ανάγκες των παιδιών σχετικά με τις παιχνιδοκατασκευές και τον χώρο.
- Σήμερα μπορούμε να υποστηρίξουμε, βρισκόμαστε στην «περίοδο φιλικής προς τη φύση», όχι μόνο του περιβάλλοντος, αλλά και της ανθρώπινης.

Είδη Παιχνιδοτόπων

- Οι παραδοσιακοί παιχνιδότοποι είναι συνήθως εξοπλισμένοι με παιχνιδοκατασκευές όπως τσουλήθρες, κούνιες, δοκούς, τραμπάλες. Καλύπτονται από σκληρές επιφάνειες και προορίζονται για παιχνίδι σωματικής άσκησης, το οποίο είναι δυνατόν να μην επιβλέπεται από ενήλικες.
- Οι παιχνιδότοποι περιπέτειας χαρακτηρίζονται από ευελιξία τόσο στον σχεδιασμό τους, όσο και στα δομικά στοιχεία των χώρων τους. Η ευέλικτη αυτή ατμόσφαιρα πολλαπλασιάζει τις δυνατότητες και διευρύνει το φάσμα των δραστηριοτήτων παιχνιδιού οι οποίες μπορούν να αναπτυχθούν σε αυτούς.

- Οι στόχοι ενός τέτοιου χωροπαιδαγωγικού περιβάλλοντος είναι:
- η διευκόλυνση της πρόσβασης των παιδιών σε διαδικασίες δημιουργικότητας
- η ανάπτυξη διαπροσωπικών και κοινωνικών σχέσεων μεταξύ τους
- η καλλιέργεια στα παιδιά τάσεων ανεξαρτησίας και αυτενέργεια η σύνδεση δραστηριοτήτων αυτής της «παιδικής κοινωνίας» με την ζωή της γειτονιάς
- η εξέλιξη των σχέσεων των παιδιά με την κοινωνία των ενηλίκων

Ο πρώτος παιχνιδότοπος περιπέτειας που λειτούργησε ήταν στο Emdur της Δανίας το 1943, στην διάρκεια της Γερμανικής κατοχής. Αργότερα, δημιουργήθηκαν και άλλοι παιχνιδότοποι περιπέτειας στην Ελβετία και στην Αγγλία.

Προβλήματα στη λειτουργία τους

- - η άνοδος της αξίας των οικοπέδων, που οδήγησε στην οικονομική τους αξιοποίηση αντί για τη συνέχιση της παραχώρησης τους στα παιδιά.
- - οι φορείς χρηματοδότησης θεωρούσαν ότι το κόστος του πειράματος ήταν υψηλό τόσο απόλυτα, όσο και σε σχέση με τα επιζητούμενα αποτελέσματα που αφορούσαν κυρίως στην ενσωμάτωση των παιδιών στην κοινωνική ζωή της γειτονιάς, καθώς και στη μείωση της παιδικής εγκληματικότητας
- - οι υπεύθυνοι δεν κατάφεραν πάντα να ελέγξουν την κοινωνική και πολιτισμική δυναμική που αναπτύσσονταν σε αυτά τα περιβάλλοντα και η οποία οδηγούσε κάποιες φορές σε εντάσεις και συγκρούσεις

- Σήμερα υπάρχουν περίπου 1.000 παιχνιδότοποι περιπέτειας στην Ευρώπη οι περισσότεροι από αυτούς βρίσκονται στη Γερμανία, στην Αγγλία, στην Ολλανδία, τη Γαλλία και τη Δανία. Συγκεκριμένα, στη Γερμανία υπάρχουν σήμερα πάνω από 400 παιχνιδότοποι περιπέτειας (Solomon, 2005) ενώ στη Σουηδία τέσσερις (IPA, 2007), και στις Ηνωμένες Πολιτείες, δύο (Arieff, 2007).

Άλλα είδη παιχνιδοτόπων

- Πάρκα παιχνιδιού, (*Play parks*)
- Παιχνιδότοποι γειτονιάς (*Neighbourhood playgrounds*)
- Άτυποι / περιστασιακοί χώροι παιχνιδιού (*Informal Playscapes / Incidental play areas*)
- Χώροι παιχνιδιού μικρών παιδιών - δίπλα στο σπίτι (*Doorstep / toddler play areas*)
- Τοπικοί παιχνιδότοποι (*Area playgrounds*)

MAGINATION

LAYGROUND

IMAGINATION

PLAYGROUND

Imagination Playground

- Ο παιχνιδότοπος της φαντασίας είναι μια προοδευτική αντίληψη στους υπαίθριους χώρους παιχνιδιού που προσφέρει ένα πλούσιο περιβάλλον διαφορετικών υλικών, τα οποία ενθαρρύνουν τις αυθόρμητες, δραστηριότητες των παιδιών.

- Έχει τρία βασικά συστατικά για την επίτευξη αυτού του στόχου:
- ένα περιβάλλον που τα παιδιά μπορούν να το χρησιμοποιήσουν όπως θέλουν,
- μια τεράστια ποικιλία από "κινητά στοιχεία," που ουσιαστικά είναι μη σταθερές παιχνιδοκατασκευές.
- Εκπαιδευμένο προσωπικό (βοηθοί παιχνιδιού) το οποίο διαχειρίζεται το παιχνίδι και διατηρήσει το χώρο και "τα κινητά στοιχεία" σε καλή κατάσταση (Duda, 2009).

Περιβάλλον

- Ο παιχνιδότοπος της φαντασίας προσφέρει ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για πολλά είδη δραστηριοτήτων.
- Χώροι με πολλά επίπεδα, καθώς και με άμμο και νερό τα οποία χρησιμεύουν ως πρώτες ύλες για τη δημιουργικές δραστηριότητες και εξερεύνηση, και κάνουν τα παιδιά να οικειοποιούνται το χώρο, έχοντας τη δυνατότητα να τον αλλάζουν και να τον προσαρμόζουν στις ανάγκες και τις επιθυμίες τους.

Κινητά στοιχεία παιχνιδιού:

- Η δυνατότητα αλλαγής στη σειρά των αντικειμένων επιτρέπει στα παιδιά να κάνουν κάθε επίσκεψη και μια νέα εμπειρία.
- Χρησιμοποιώντας αντικείμενα, κιβώτια, και άλλα κινητά στοιχεία, τα παιδιά μπορούν να κατασκευάσουν κάτι, να το αλλάξουν, να το καταστρέψουν και να το αρχίσουν ξανά από την αρχή.
- Μπορούν επίσης να ταξινομήσουν τα αντικείμενα ή να τα μεταφέρουν από μια περιοχή στην άλλη. Τα κινητά στοιχεία παιχνιδιού επιτρέπουν στα παιδιά να δημιουργήσουν τις δικές τους αφηγήσεις, ή απλώς να παίζουν για τη χαρά της απόλαυσης με χαλαρά σχήματα, χρώματα και υφή.

Βοηθοί παιχνιδιού:

- Αναπόσπαστο τμήμα του παιχνιδότοπου φαντασίας είναι οι βοηθοί παιχνιδιού. Παρέχουν ένα ανοικτό χώρο στον οποίο τα παιδιά μπορεί να αναδιοργανώνουν κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού. Ως διευθυντής σκηνης διευκολύνει το παιχνίδι των παιδιών από τα παρασκήνια.
- Η παρουσία του επιτρέπει τον παιχνιδότοπο να διατηρήσει ένα ασφαλές, φιλόξενο περιβάλλον, καθώς και την ανανέωση και την αλλαγή των κινητών στοιχείων παιχνιδιού όταν χρειάζεται.

Παιχνιδοκατασκευές: Τάσεις στον σχεδιασμό τους.

- τα καρούλια καλωδίων είναι ιδανικά για πολλές χρήσεις. Μετατρέπονται εύκολα σε σπιτάκια, αυτοκίνητα, μύλους, τραμπάλες, τραπέζια και καθιστικά. Η χρήσή τους μπορεί να ευνοήσει την σωματική άσκηση και της ανάπτυξη της αίσθησης της ισορροπίας στα παιδιά.
- οι παλιές δεξαμενές και τα βαρέλια μπορούν να μετατραπούν σε μεγάλες τσουλήθρες, κούνιες και άλλες παιχνιδοκατασκευές.

- οι τσιμεντένιοι σωλήνες σε τούνελ, ή να πάρουν την μορφή κάποιων ζώων αν ζωγραφιστούν κατάλληλα
- τα λάστιχα αυτοκινήτων μπορούν να χρησιμοποιηθούν με διάφορους τρόπους όπως για παράδειγμα κούνιες, πυραμίδες σκαρφαλώματος, κ.α.
- τα εγκαταλελειμμένα οχήματα όπως φορτηγά, αυτοκίνητα, ελικόπτερα, βάρκες μπορούν μετά από τροποποίηση να ξαναχρησιμοποιηθούν για το παιχνίδι των παιδιών.

Υλικά κατασκευής Παιχνιδοκατασκευών

- Τα υλικά που επιλέγονται κατά καιρούς για την κατασκευή των παιχνιδοκατασκευών ποικίλουν.
- Παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή τους είναι: το κόστος τους, η ανθεκτικότητα τους, η συντήρηση που χρειάζονται καθώς επίσης, και η υιοθέτηση νέων τάσεων θεώρησης του ρόλου του παιδιού στην κοινωνία.

- Νέα υλικά καθώς και νέα σχέδια άρχισαν να εμφανίζονται στους παιχνιδότοπους το 1950 και το 1960.
- Οι σωλήνες από ατσάλι χρησιμοποιήθηκαν πολύ για να στηρίζουν τις κούνιες και άλλες παιχνιδοκατασκευές.
- Το τσιμέντο και η πέτρα έγινε συνηθισμένο υλικό για των εξοπλισμό των παιχνιδοτόπων για ένα διάστημα, καθώς η σταθερότητα τους επέτρεπε την εύκολη συντήρησή τους. Έτσι, δημιουργήθηκαν τούνελς, σπίτια, βουνά από πέτρα (stone mounds).

- Πιο μαλακά και φυσικά υλικά όπως το ξύλο άρχισαν να εμφανίζονται στην συνέχεια, αλλά, η χρήση τους δεν αυξήθηκε ιδιαίτερα, παρά μετά το 1970.
- Τα τελευταία χρόνια οι ξύλινες παιχνιδοκατασκευές έχουν αρχίσει να αντικαθιστούν αυτές από τσιμέντο και από ατσάλι

- Η τελευταία τάση που φαίνεται να εμφανίζεται στα υλικά κατασκευής των παιχνιδοκατασκευών, είναι τα ανακυκλωμένα υλικά. Υπάρχει η άποψη ότι η χρήση τους στους χώρους παιχνιδιού, βοηθά τόσο τα παιδιά όσο και τους γονείς να καταλάβουν την αξία της ανακύκλωσης ([Breedlove,2004](#)). Ο ανακυκλωμένος πλαστικός εξοπλισμός των υπαίθριων χώρων παιχνιδιού, φαίνεται να είναι ανθεκτικότερος από το ξύλο και ακόμη, παρουσιάζει τα παρακάτω πλεονεκτήματα σε σχέση με τον ξύλινο εξοπλισμό:

- 1. Αντιστέκεται στην υγρασία, τα έντομα, και τα βακτηρίδια
- 2. Είναι ανθεκτικός στα γκράφιτι και το βανδαλισμό
- 3. Δεν έχει τα θραύσματα
- 4. Δεν χρειάζεται καμιά στεγανωτική ουσία ή συντηρητικό
- 5. Μπορεί να καμφθεί και διαμορφωθεί εύκολα
- 6. Ουσιαστικά δεν χρειάζεται καμιά ιδιαίτερη συντήρηση.

Η χρήση των υπαίθριων χώρων παιχνιδιού από τα παιδιά

Έρευνες αναφέρουν σημαντικές διαφορές στην χρήση των παραδοσιακών και των σύγχρονων παιχνιδότοπων από τα παιδιά. Συγκεκριμένα:

- τα παιδιά περνούν περισσότερο χρόνο και αναπτύσσουν περισσότερο δραστηριότητες γνωστικού παιχνιδιού στους παιχνιδότοπους περιπέτειας απ' ότι στους σύγχρονους και στους παραδοσιακούς.
- Οι ενήλικες παίζουν περισσότερο παιχνιδότοπους περιπέτειας
- τα παιδιά προτιμούν περισσότερο τον κινητό από τον σταθερό εξοπλισμό, στους σύγχρονους τον πολλαπλό εξοπλισμό από τα μεμονωμένα στοιχεία στους παραδοσιακούς παιχνιδότοπους και στους παιχνιδότοπους περιπέτειας τις δραστηριότητες σε σπίτια και περίπτερα (building and clubhouse activities)

- οι σύγχρονοι παιχνιδότοποι χρησιμοποιούνται για περισσότερο χρόνο και σε μεγαλύτερη ποικιλία από τους παραδοσιακούς παιχνιδότοπους.
- τα παιδιά παραμένουν πολύ μικρό χρονικό διάστημα σε χώρους παιχνιδιού με εξοπλισμό που στερείται πλαστικότητας και περιορίζει το είδος της δραστηριότητας
- οι παιχνιδοκατασκευές πολλαπλής δραστηριότητας (multifunctional play structures) ενθάρρυναν περισσότερο κατά την χρήση τους από τα παιδιά την λεκτική και κοινωνική συμπεριφορά από ότι οι παιχνιδοκατασκευές με μία χρήση (single-use equipment).

- Ο παραδοσιακός εξοπλισμός παιχνιδοκατασκευών μειώνει το επίπεδο δημιουργικού παιχνιδιού
- Οι παιχνιδότοποι που έχουν οικήματα, περιοχές με νερό, κινούμενο εξοπλισμό, αμμοδόχο, ή άλλες παιχνιδοτασκευές οι οποίες ευνοούν την αλληλεπίδραση των παιδιών, συντελούν στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων παιχνιδιού με καλύτερη ισορροπία στα διάφορα είδη του.
- Ο παραδοσιακός εξοπλισμός μπορεί να μην φαίνεται ενδιαφέρον για τους ενήλικες που τον επιλέγουν, αλλά παρόλα αυτά τα μικρά παιδιά τον προτιμούν.

- τα παιδιά, χρησιμοποιούν με δημιουργικότερο τρόπο τις παιχνιδοκατασκευές και βρίσκουν νέους τρόπους για παιχνίδι ουσιαστικά, «παρεκκλίνοντας» από τον τυπικό τρόπο χρήσης της κάθε παιχνιδοκατασκευής. Οι παρεκκλίσεις χρησιμοποίησης των παιχνιδοκατασκευών συνίστανται κατά κύριο λόγο σε τρεις μορφές:

- Διαφορετικές θέσεις και στάσεις του σώματος των παιδιών

-Κρύβονται κάτω από την τσουλήθρα, βάζουν το σώμα τους όριο στην έξοδο της τσουλήθρας εμποδίζοντας τα άλλα παιδιά να κατέβουν.

- Διαφορετικό είδος μετακινήσεων στον χώρο της κάθε παιχνιδοκατασκευής

Τα παιδιά ανεβαίνουν στην τσουλήθρα από το μπροστινό μέρος και όχι από τις σκάλες, ξαπλώνουν πάνω στις θέσεις του μύλου, κάθονται στα χωρίσματα του μύλου, κυλιούνται στο σκάμμα.

- Απόδοση «προσωρινών ταυτοτήτων» στα στοιχεία του χώρου, με την διαδικασία των σημειολογικών μεταλλάξεων-
- Ο σωλήνας της τέντας μετατρέπεται σε «γαϊτανάκι»,
- Η τσουλήθρα σε «κάστρο», «φυλακή» και τα παιδιά αναλαμβάνουν ρόλους «κλέφτη» και «αστυνόμου».
- Το σκάμμα μεταλλάσσεται σε έδαφος ερήμου, και τα παιδιά σε ερευνητές πετρελαίου.
- Η ανάβαση στην τσουλήθρα μετατρέπεται σε ορειβασία σε βουνό.

- Ακόμα, διαπιστώθηκε ότι όσο περισσότερο ευέλικτα σχεδιασμένα είναι μια παιχνιδοκατασκευή, τόσο περισσότερες δυνατότητες προφέρει για δημιουργικές δραστηριότητες παιχνιδιού. Ιδιαίτερα, όταν περιλαμβάνει πολλούς και διαφορετικούς χώρους, προσφέρει στα παιδιά την δυνατότητα να αποδώσουν σ' αυτούς διαφορετικές ταυτότητες και χρήσεις, και να στηρίξουν με αυτό τον τρόπο το παιχνίδι τους.

Επιπλέον, στις παιχνιδοκατασκευές που διαθέτουν μεγάλο χώρο για μετακίνησης και ενεργοποιούν ολόκληρο το σώμα των παιδιών, τα παιδιά επιλέγουν συχνότερα παιχνίδια ρόλων. Αντίθετα, σε αυτές που προτείνουν μικρότερη ευελιξία στις πρακτικές χώρου (ενεργοποίηση μόνο κάποιου μέρους του σώματος, προκαθορισμό της θέσης και των μετακινήσεων των παιδιών) παρατηρήθηκαν συχνότερα δραστηριότητες παιχνιδιού σωματικής άσκησης.

Παιχνιδότοποι: Η παιδαγωγική τους ποιότητα

- Η παιδαγωγική ποιότητα (quality of play) των παιχνιδοτόπων συνδέεται άμεσα με την ποιότητα των δραστηριοτήτων παιχνιδιού οι οποίες μπορούν ν' αναπτυχθούν σ' αυτούς:
- **Το χρόνο.** Όσο περισσότερο χρόνο μπορεί να κρατήσει μια δραστηριότητα παιχνιδιού και να κρατήσει το ενδιαφέρον του παιδιού ζωντανό, τόσο μεγαλύτερη αξία παιχνιδιού έχει.

- • **Την εγγύτητα.** Όσο πιο κοντά στις ανάγκες και τις επιθυμίες του παιδιού είναι σχεδιασμένος ένας παιχνιδότοπος, τόσο δημιουργικότερες μορφές παιχνιδιού αναπτύσσονται.
- **Τις προκλήσεις.** Όσο περισσότερες δυνατότητες προσφέρει ο παιχνιδότοπος και ο εξοπλισμός του στα παιδιά τόσο αυξάνει και το επίπεδο των προκλήσεων

- **Την καταλληλότητα.** Η δυνατότητα του παιχνιδότοπου να ταιριάζει σε διαφορετικές ηλικίες και ανάγκες των παιδιών την ίδια στιγμή
- **Τη συνεργασία.** Η δυνατότητα που μπορεί να προσφέρει ο παιχνιδότοπος και οι παιχνιδοκατασκευές για ανάπτυξη δραστηριοτήτων ομαδικού παιχνιδιού και συνεργασίας.

ένας παιχιδότοπος προκειμένου να χαρακτηρίζεται από παιδαγωγική ποιότητα πρέπει να προσφέρει στα παιδιά την δυνατότητα για **κινητικό παιχνίδι** (physical play) το οποίο περιλαμβάνει: μυϊκή ανάπτυξη, ανάπτυξη της οπτικοκινητικής αντίληψης, της αδρής και της λεπτής κινητικότητας, και γενικότερα στην κατανόηση του *σωματικού σχήματος*.

Συναισθηματικό παιχνίδι (emotional play)

- που αφορά στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του παιδιού τόσο κατά την διάρκεια αυτόνομων δραστηριοτήτων, όσο και εκείνων που απαιτούν συνεργασία.
- Περιλαμβάνει το ατομικό και το ομαδικό παιχνίδι, τη συμμετοχή σε παιχνίδια κατασκευών, τη συνεργασία και την αλληλοβοήθεια , την αποδοχή της συνεργασίας από τους άλλους.

Κοινωνικό παιχνίδι (social play) το οποίο αφορά στην ανάπτυξη τρόπων συνεργασίας των παιδιών και άλλων μορφών κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Περιλαμβάνει παιχνίδια σε ομάδες, παρατήρηση ή απλή συζήτηση. Ακόμη, δραστηριότητες οι οποίες αποτελούν μορφές κοινωνικού παιχνιδιού κατά τις οποίες τα παιδιά αναλαμβάνουν ρόλους.

Γνωστικό παιχνίδι, (cognitive play)

το οποίο αφορά στον χειρισμό, στην ανάληψη ρόλων, στην λύση προβλημάτων και σε δραστηριότητες που απαιτούν δραστηριότητες που απαιτούν ενεργοποίηση της φαντασίας του παιδιού.

Στοιχεία στον σχεδιασμό που αυξάνουν την παιδαγωγική ποιότητα των υπαίθριων χώρων παιχνιδιού είναι:

- • υπερυψωμένοι χώροι
- • «άγριοι χώροι»
- • χώροι που τα παιδιά μπορούν να εξερευνήσουν και να ανακαλύψουν
- • χώροι που περικλείουν κάποιο μυστήριο και είναι γοητευτικοί για τα παιδιά

- • χώροι με πράσινο, δέντρα, άμμο
- • χώροι που επιτρέπουν την φαντασία του παιδιού να αναπτυχθεί
- • χώροι που επιτρέπουν στα παιδιά να τρέξουν αλλά και χώροι απομονωμένοι
- • χώροι που επιτρέπουν στα παιδιά να αλληλεπιδράσουν κοινωνικά με τους συνομηλίκους τους αλλά και τους ενήλικες
- • Χώροι με νερό.

Ο κίνδυνος ως στοιχείο της δραστηριότητας παιχνιδιού στους υπαίθριους χώρους παιχνιδιού

- Στα παιδιά αρέσει πολλές φορές να παίζουν παράτολμα, να εξερευνούν τα όρια τους και να αποκτούν νέες εμπειρίες
- Το ρίσκο σαν στοιχείο της δραστηριότητας παιχνιδιού, έχει χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα χρήσιμο, κύρια όταν τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να το ελέγξουν, σε ένα προσεκτικά σχεδιασμένο περιβάλλον.

- Στην έκθεση της National Playing field Association, αναφέρεται ότι οι εμπειρίες διαχείρισης του κινδύνου αναπτύσσουν στα παιδιά τις κοινωνικές τους δεξιότητες, τις ικανότητές τους να λύνουν προβλήματα και να αντιμετωπίζουν στρεσογόνες καταστάσεις.
- Οι Christensen and Mikkelsen, (2008) υποστηρίζουν ότι καθώς τα παιδιά αντιμετωπίζουν τους κινδύνους αναπτύσσουν τις ατομικές τους ικανότητες, γεγονός που αποτελεί μια σημαντική διαδικασία κατά την οποία μαθαίνουν από τα λάθη τους και να μαθαίνουν να προφυλάσσουν την προσωπική τους υγεία και ασφάλεια.

- Η Stephenson (2003:36) έχει εντοπίσει τρία στοιχεία που κάνουν την δραστηριότητα ενός παιδιού να μοιάζει επικίνδυνη (Φωτ. 12):
  - το να προσπαθεί να κάνει κάτι που δεν το έχει ξανακάνει
  - το να νιώθει ότι «φτάνει στα όρια» βιώνοντας καταστάσεις που είναι «εκτός ελέγχου» κύρια λόγω του ύψους ή της ταχύτητας
  - το να ξεπερνά τον φόβο του

- Το ρίσκο και η ανάληψη κινδύνων από τα παιδιά, είναι κάτι που είναι μέσα στη φύση του παιχνιδιού και ίσως μέσα στην ανθρώπινη φύση (Smith, 2005, Moss and Petrie 2002).
- Οι εμπειρίες που προσφέρει μπορεί να αποδειχθούν ωφέλιμες για την ενήλικη ζωή των παιδιών και την ωρίμανση τους (Claxton 1999). Για αυτό το λόγο, θα πρέπει όλοι όσοι ασχολούνται με τον έναν ή άλλο τρόπο με το παιχνίδι των μικρών παιδιών να το λαμβάνουν υπ' όψη τους ώστε τέτοιου είδους συμπεριφορές να μπορούν να εκδηλώνονται σε ασφαλή περιβάλλοντα.

Διαχείριση και εκτίμηση κινδύνων (*risk management assessment*) στους υπαίθριους χώρους παιχνιδιού

- Κατά το σχεδιασμό των παιχνιδοτόπων είναι σημαντικό καταρχήν, να υπάρχει η παραδοχή ότι τα παιδιά πολλές φορές αναζητούν την πρόκληση και τον κίνδυνο, και ότι αυτές οι εμπειρίες σε ένα καλά σχεδιασμένο περιβάλλον μπορεί να είναι ωφέλιμες για αυτά.

οι ωφέλιμοι και οι μη ωφέλιμοι κίνδυνοι.

- Στους ωφέλιμους κινδύνους, το περιβάλλον παιχνιδιού προσφέρει στα παιδιά την πρόκληση και υποστηρίζει την ανάπτυξη, τη μάθηση. Αυτά τα περιβάλλοντα, μπορεί να περιλαμβάνουν εξοπλισμό με κινούμενα μέρη, που παρέχει ευκαιρίες για δυναμικό παιχνίδι με προκλήσεις.

- Αλλαγές στο ύψος προσφέρουν στα παιδιά την ευκαιρία να ξεπεράσουν τους φόβους και δίνουν την αίσθηση της ικανοποίησης σε δραστηριότητες αναρρίχησης.
- Χαλαρά και φυσικά υλικά που δίνουν στα παιδιά την ευκαιρία να δημιουργήσουν να καταστρέψουν και να ξαναφτιάξουν κατασκευές στις οποίες χρησιμοποιούν τις δεξιότητες τους, τη δημιουργικότητα και τη φαντασία.

- Οι μη ωφέλιμοι κίνδυνοι είναι αυτοί που είναι δύσκολο ή αδύνατο για τα παιδιά να τους αξιολογήσουν από μόνα τους, και δεν έχουν κανένα προφανές κέρδος. Σε αυτούς συγκαταλέγονται αιχμηρές ακμές ή σημεία του εξοπλισμού, κατεστραμμένες παιχνιδοκατασκευές που μπορούν να καταρρεύσουν, καθώς και αντικείμενα που μπορούν να γίνουν παγίδες για τα κεφάλια των παιδιών ή τα δάχτυλα.

Παράγοντες με τους οποίους συναρτάται η ασφάλεια στους υπαίθριους χώρους παιχνιδιού

- Για να μπορούν οι παιχνιδότοποι να αποτελούν ασφαλή περιβάλλοντα παιχνιδιού θα πρέπει να λαμβάνονται ταυτόχρονα υπόψη πολλοί παράγοντες οι οποίοι, είτε αφορούν στον σχεδιασμό και την κατασκευή τους, είτε στην χρήση τους.
- Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τους Thompson & Hunson (1998) οι παράγοντες αυτοί είναι: η επίβλεψη, κατάλληλος εξοπλισμός με την ηλικία των παιδιών, η επιφάνεια των παιχνιδοτόπων και η συντήρησή τους.

Εμψυχωτική επίβλεψη

- Ένα παιδί που αναγκάστηκε να σταματήσει μια δραστηριότητα παιχνιδιού γιατί του επιβλήθηκε, είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα με την πρώτη ευκαιρία θα επιχειρήσει να ξαναδοκιμάσει την ίδια δραστηριότητα όταν οι συνθήκες του το επιτρέψουν.

- Έτσι λοιπόν, ο ενήλικας που επιβλέπει θα πρέπει να δείχνει καλοπροαίρετη διάθεση σε ασυνήθιστους τρόπους χρήσης των παιχνιδοκατασκευών και να ενθαρρύνει την δημιουργική έκφραση των παιδιών.

- Ο Lindon (1999) υποστηρίζει ότι οι ενήλικες πρέπει να αναγνωρίζουν ότι η ικανότητα κρίσης των παιδιών είναι φυσικό να μην είναι τόσο ανεπτυγμένη όσο των ίδιων, και έτσι θα πρέπει να διαχειρίζονται αυτές τις καταστάσεις ευγενικά χωρίς να κατηγορούν τα παιδιά.
- Προκειμένου τα παιδιά να μάθουν να διαχειρίζονται τα ρίσκα που αναλαμβάνουν, οι ενήλικες θα πρέπει να υποστηρίζουν τις αποφάσεις των παιδιών, εκτός αν κάποιο από αυτά είναι πραγματικά επικίνδυνο.

Αγωγή ασφάλειας

- Σύμφωνα με τα στοιχεία που παραθέτει ο Burton (1998), το 44% των ατυχημάτων τα οποία συμβαίνουν στους παιχνιδότοπους οφείλεται σε έλλειψη επίβλεψης και σε επικίνδυνη συμπεριφορά από την πλευρά των παιδιών.

- Παρακάτω, παρουσιάζουμε ένα ενδεικτικό παράδειγμα θεματικής προσέγγισης που μπορεί να πραγματοποιηθεί σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, ενταγμένο μέσα στο Διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο πρόγραμματος σπουδών (ΔΕΠΠΣ) για το νηπιαγωγείο. Οι μαθησιακές επιδιώξεις συνδέονται με τις γνωστικές περιοχές του Αναλυτικού Προγράμματος για την προσχολική αγωγή. Οι μέθοδοι προτείνονται είναι η βιωματική προσέγγιση, η εργασία σε μικρές ομάδες, το παιχνίδι, το πείραμα και φυσικά οτιδήποτε άλλο μπορεί να σκεφτεί ένας παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας.

Θέμα: να αντιλαμβάνονται την ανάγκη εφαρμογής κανόνων ασφαλείας για την αποφυγή ατυχημάτων στους υπαίθριους χώρους παιχνιδιού

- **Μαθησιακές επιδιώξεις:**
- Να ερμηνεύουν τα στοιχεία του κόσμου που τα περιβάλλει, μέσα από διαδικασίες παρατήρησης και περιγραφής και σύγκρισης (Μαθηματικά)
- Να ακολουθούν τους κανόνες ασφαλείας και να μάθουν να χρησιμοποιούν με ασφαλή τρόπο υλικά και μέσα (Ανθρωπογενές περιβάλλον και αλληλεπίδραση)
- Να «διαβάζουν» απλά σύμβολα (γλώσσα, επικοινωνία)
- Να ανακαλύπτουν βασικά χαρακτηριστικά σχετικά με τις ιδιότητες των υλικών (Φυσικό περιβάλλον και αλληλεπίδραση).

Τα παιδιά:

- Συζητούν για τα ατυχήματα που συμβαίνουν στους παιχνιδότοπους (προφορικός λόγος)
- Παρατηρούν τα υλικά κατασκευής των παιχνιδοκατασκευών, τα περιγράφουν και σταδιακά μαθαίνουν τις ιδιότητες τους (αν θερμαίνονται από τον ήλιο κτλ.)
- Καταλήγουν σε κάποιους κανόνες ασφαλούς συμπεριφοράς τους οποίους υπαγορεύουν στην νηπιαγωγό και τους αναρτούν σε ένα εμφανές σημείο στη παιδική χαρά του σχολείου τους.
- Φτιάχνουν καρτέλες με σκίτσα που δείχνουν την ασφαλή συμπεριφορά από την πλευρά τους (εικαστικά, γραπτός λόγος).

